

Werkplan PFAS Zeeland

van de PFAS-coördinatoren

Liz van Duin (namens de Rijksoverheid)
Maarten de Hoog (namens de Provincie Zeeland)

Versie 9 mei 2022

Inleiding

Inwoners van de Provincie Zeeland maken zich zorgen over de hoge PFAS-waardes in de Westerschelde. Zo vragen bewoners zich af of vis uit de Westerschelde nog veilig kan worden gegeten en of er in het water gezwommen kan worden. Ook is de wens om inzichtelijk te hebben waar de PFAS-vervuiling vandaan komt en hoe de emissies kunnen worden beperkt. De acties die antwoorden geven op deze vragen zijn over verschillende instanties verspreid. Om hierin overzicht te bieden, extra kracht op de acties te zetten en de lopende acties op elkaar af te stemmen, hebben minister Harbers en gedeputeerde Van der Velde op 29 maart jl. twee PFAS-coördinatoren voor Zeeland aangesteld. Zij hebben dit werkplan opgesteld.

Het werkplan van de beide coördinatoren bestaat uit drie inhoudelijke sporen en een spoor communicatie. Het eerste spoor geeft de internationale dimensie van de aanpak weer: met Vlaanderen en andere bovenstroomse autoriteiten wordt besproken hoe de PFAS-emissies beperkt kunnen worden. Het tweede spoor richt zich op vermindering van blootstelling aan PFAS en de nationale inventarisatie van bronnen en de aanpak daarvan. Het derde spoor geeft een overzicht van alle onderzoeken en monitoringsactiviteiten die plaatsvinden. Het vierde spoor somt de diverse overleggen tussen de instanties op, maar spreekt ook nadrukkelijk de ambitie uit de eerste drie sporen publiek toegankelijk en inzichtelijk te maken. Dit plan is tot stand gekomen met de bijdragen van het ministerie van IenW, Rijkswaterstaat en de Provincie Zeeland.

Na een rondgang langs de diverse partijen bleken al veel acties in gang gezet. Buiten het bundelen en overzichtelijk maken van deze acties en het samen optrekken van de beide coördinatoren naar zowel de Zeeuwse regio als Vlaanderen, zetten we extra kracht op de uitvoering hiervan. Dit werkplan is een levend document. Er kunnen acties worden verwijderd wanneer deze zijn afgerond en nieuwe acties worden toegevoegd wanneer daar behoefte aan is.

Dit werkplan geeft de aanpak van de PFAS-vervuiling in Zeeland op hoofdlijnen weer. Sommige onderdelen, zoals het PFAS-restrictievoorstel (1.1) of het blootstellingsonderzoek (2.1), zijn niet specifiek onderdeel van de Zeeuwse aanpak. Ze worden hier wel opgenomen omdat deze initiatieven de oplossingen en inzichten bieden die op de langere termijn de PFAS-emissies en de blootstelling naar verwachting het meest zullen terugdringen.

De coördinatoren rapporteren eens per kwartaal aan hun opdrachtgevers, minister Harbers en gedeputeerde Van der Velde. Deze rapportages kunnen door de opdrachtgevers worden benut om andere partijen en bijvoorbeeld Provinciale Staten te informeren.

Spoor 1: Internationaal

1.1 PFAS-restrictievoorstel

- Ambitie: Europees verbod op alle PFAS in niet-essentiële toepassingen
- Termijn: ambitie van Nederland is om het verbod in 2025 in te laten gaan.
- Trekker: Ministerie IenW

1.2 Reductiedoelstelling Internationale Scheldec commissie

- Ambitie: tijdens Vlaams (2021-2022) en Nederlands (2023-2024) voorzitterschap reductiedoelstelling afspreken. Alle vertegenwoordigers van de ISC deelnemende delegaties meenemen in de PFAS problematiek. Streven is om in 2023 afspraken te hebben gemaakt, met ruimte voor uitloop in 2024.
- Korte termijn: 13 juni 2022 start traject met expertbijeenkomst in Hulst.
- Trekker: RWS-ZD (levert secretaris en delegatieleider), en neemt deel in de verschillende werkgroepen die lopen vanuit de commissie. IenW neemt deel op ambtelijk niveau.

1.3 Onderhouden van contacten met Vlaanderen over emissiebeheer PFAS

- Ambitie: afstemmen beleidskeuzes over emissiebeheer (een breder doel dan alleen PFAS, dus ook andere ZZS) en normen voor het oppervlaktewater. Het voeren van een frequent bilateraal overleg (ambtelijk en bestuurlijk). We willen komen tot effectieve vergunningverlening, toezicht en handhaving ten aanzien van PFAS-emissies en afstemming Nederland-Vlaanderen over adviezen aan burgers (bijvoorbeeld zwemmen en voedselveiligheid).
- Trekker: de beide PFAS-coördinatoren en de Vlaamse PFAS-opdrachthouder.
- Korte termijn: regelmatig overleg tussen de twee Nederlandse coördinatoren en de Vlaamse opdrachthouder.
- Overleg met het departement Omgeving en de Provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen over lopende vergunningen (eventueel uit te breiden met andere bevoegde gezagen).

1.4 Uitvoeringsoverleg Nederland/Vlaanderen in werkgroep grensoverschrijdende aspecten

- Ambitie: Op uitvoerend niveau elkaar informeren over de ontwikkelingen in het PFAS-dossier, voorkomen van verrassingen, ambtelijke afstemming met Vlaanderen.
- Trekker: Provincie Zeeland i.s.m. RWS-ZD
- Korte termijn: de werkgroep 'grensoverschrijdende aspecten' is op 22 april 2022 bij elkaar geweest, vervolg wordt gepland.
- Deelnemend: IenW, Provincie Zeeland, Vlaanderen, RWS-ZD, VMM, RIVM. Vlaams departement MOW, provincie Antwerpen, Vlaams departement Omgeving, LNV, North Sea Port, DCMR, RUD-Zeeland, ZMF

1.5 Verhalen PFAS-schade op vervuilers onderzoeken en bespreken

- Ambitie: Juridische mogelijkheden om PFAS-schade te verhalen onderzoeken en in gesprek gaan met Vlaamse overheden over gezamenlijk optrekken in verhalen van PFAS-schade.
- Trekker: PFAS-coördinatoren
- Aanpak verdere in te vullen, onder andere op basis van motie D66 Tweede Kamer

Spoor 2: Nationaal

2.1 Vermindering blootstelling aan PFAS

- Ambitie: blootstelling van mensen aan PFAS te verminderen. De Ministeries van IenW, LNV en VWS bereiden gezamenlijk een opdracht voor het RIVM voor. Dit gaat om een traject dat drie jaar gaat lopen, wat onder meer onderzoek naar PFAS in voedsel en drinkwater, bloedonderzoek, scenario's voor het verminderen van blootstelling, het samenstellen van maatregelenpakketten en lange termijn monitoring bevatten.
- Korte termijn: op hoofdlijnen is er inhoudelijke overeenstemming gekomen. Rijksfinanciering wordt nader uitwerkt.
- Trekker: Ministeries van IenW, LNV en VWS.

2.2 Bronnenonderzoek Kanaal Gent-Terneuzen (KGT)

- Ambitie: Inzichtelijk maken van de bronnen die zorgen voor de belangrijkste normoverschrijdingen en daarmee ook voor de probleemstoffen van KGT.
- Korte termijn: afronding van dat bronnenonderzoek wordt voor de zomer 2022 verwacht.
- Trekker: RWS-ZD samen met de Vlaamse Milieumaatschappij.

2.3 Inventarisatie PFAS in indirecte lozingen

- Ambitie: In beeld brengen van PFAS-emissies voortkomend uit *indirecte lozingen*; dit zijn lozingen die als afvalwater op een riool of waterzuivering van derden geloosd worden.
- Korte termijn: De resultaten zullen in juli 2022 beschikbaar komen.
- Trekker: Provincie Zeeland.

2.4 Inventarisatie PFAS RWZI's

- Ambitie: In beeld brengen PFAS-emissies RWZI's in Zeeland
- Korte termijn: Resultaten volgen in de tweede helft 2022
- Trekker: Waterschap Scheldestromen (opvolging door Provincie Zeeland).

2.5 Lozing PFAS vanuit RWZI Bath

- Ambitie: Verminderen of beëindigen van de lozing van PFAS in het effluent van de RWZI Bath. Daarvoor is het nodig om aan de hand van het vermijdings- en reductieprogramma van ATM te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor reductie van PFAS (en andere ZZS) in deze lozing. Daarnaast onderzoeken we of en hoe de vergunningen van de RWZI aangepast kunnen worden.

- Korte termijn: Afronding vermijdings- en reductieprogramma spoedig verwacht.
- Trekker: Omgevingsdienst Midden-West Brabant voor vermijdings- en reductieprogramma. Vergunningen RWZI bevoegde gezagen Provincie Zeeland (omgevingsvergunning) en RWS Z-D (lozing)

2.4 Grensoverschrijdende vergunningen (verdragen Helsinki/Espoo)

- Ambitie: Grensoverschrijdende vergunningen die conform verdragen Helsinki/ Espoo vanuit Vlaanderen worden aangeboden worden door bevoegd gezag (gemeenten, Provincie Zeeland, Omgevingsdienst of Rijkswaterstaat) aan Nederlandse kant beoordeeld en waar nodig van advies aan Vlaams bevoegd gezag voorzien.
- Korte termijn: Er is een werkgroep actief van Provincie Zeeland, RUD Zeeland en Rijkswaterstaat Zee en Delta om proces te optimaliseren en toekomst afspraken te maken.
- Trekker: DGWB/ RWS WVL (Espoo), RWS-ZD, de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD), Provincie Zeeland.

Spoor 3: Onderzoeken en monitoring

3.1 Voedselveiligheidsonderzoek

- Ambitie: Risicobeoordeling en advisering ten aanzien van gezondheidsrisico's bij eten van vis, schaal- en schelpdieren en zeegroenten uit de Westerschelde
- Korte termijn: publicatie voorzien op 24 mei inclusief advies.
- Trekker: Provincie Zeeland.

3.2 Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL)

- Ambitie: Inzichtelijk maken ontwikkeling PFAS-gehalten in de Westerschelde;
- Korte termijn: PFAS wordt 13 keer per jaar gemeten in verschillende compartimenten zoals water, sediment en biota (vis). Data op tijd en beschikbaar stellen en analyseren waar mogelijk/nodig. Opvoeren van extra locaties in Westerschelde waar PFAS gemeten wordt (Hansweert en Vlissingen).
- Trekker: RWS-ZD

3.3 Zwemwatermonitoring

- Ambitie: beoordeling gezondheidsrisico's zwemmen in de Westerschelde.
- Korte termijn: In fase 1 worden de langjarige PFAS-metingen van RWS geanalyseerd. Hieruit worden conclusies getrokken, die vervolgens in fase 2 worden gecheckt. In fase 2 worden tevens specifieke PFAS-metingen op zwemwaterlocaties uitgevoerd, waardoor in de loop van dit zwemseizoen beter inzicht in de risico's ten aanzien van zwemmen in de Westerschelde ontstaat. Publicatie van het uitkomsten van fase 1 is voorzien in de week van 2 mei (aan het begin van het zwemseizoen).
- Trekker: RWS-ZD

3.4 Grondwatermonitoring

- Ambitie: In het kader van de KRW de PFAS waarden in het grondwater inzichtelijk maken
- Korte termijn: In afstemming met andere provincies wordt een driejaarlijkse centrale monstername ronde gehouden waarbij de parameter PFAS is toegevoegd aan het analysepakket. Analyseresultaten van 28 meetpunten zijn bekend en zijn deels gecommuniceerd in brief van GS aan PS voorafgaand aan het debat van 22 april jl.
- Trekker: Provincie Zeeland

3.5 Onderzoek ecologische toestand Westerschelde & KGT

- Ambitie: Onderzoek naar de ecologische effecten van PFAS en andere probleemstoffen op de waterkwaliteitsdoelen en doelsoorten.
- Korte termijn: opdrachtverlening volgt vanuit RWS in samenwerking en financiering met Provincie Zeeland en LNV. Medewerking van Coalitie Delta Natuurlijk en North Seaport. Onderzoek gepland in 2022-2023
- Trekker: RWS-ZD

3.6 MKBA kostenderving slechte waterkwaliteit

- Ambitie: In beeld brengen verschillende type schade (direct en indirect) van slechte waterkwaliteit en vertaling daarvan in communicatiemateriaal. De wens leeft om schade in beeld te brengen en uit te zoeken of de schade in overleg met Vlaanderen (deels) te verhalen kan zijn.
- Korte termijn: -
- Trekker: RWS-ZD

3.7 Seaspray onderzoek

- Ambitie: Onderzoek naar werking en effecten van seaspray-effect PFAS in kustgebieden
- Korte termijn: Inventariseren welke onderzoeken al lopen en wat voor onderzoeken voorheen al zijn uitgevoerd; op basis daarvan beslissen tot nieuwe onderzoeksopdracht.
- Trekker: Provincie Zeeland (Provincie Noord-Holland vanuit samenwerkende kustprovincies)

Spoor 4: Communicatie

4.1 Bestuurlijk overleg Minister-Staatssecretaris-Gedeputeerde

- Ambitie: Bespreken voortgang aanpak
- Frequentie: voor zomerreces volgende overleg.

4.2 Hoogambtelijk overleg Vlaanderen-Nederland

- Ambitie: afstemming coördinatoren met Vlaamse opdrachthouder, bespreken voortgang, op de hoogte brengen van ontwikkelingen in NL/Vlaanderen.
- Deelnemers: de beide PFAS-coördinatoren en de Vlaamse opdrachthouder (in de toekomst mogelijk hoog ambtelijk aangevuld met vertegenwoordigers VMM en OVAM).
- Korte termijn: eerste overleg vrijdag 22 april.

4.3 Bestuurlijk overleg IenW / LNV / VWS

- Ambitie: Afstemming interdepartementale zaken binnen het PFAS-dossier; onder meer voor voedselveiligheid, natuurontwikkeling, gezondheidsonderzoeken (GGD). Opschalen waar mogelijk.
- Korte termijn: eerstvolgende overleg dinsdag 12 april.

4.4 Bestuurlijk regionaal overleg

- Ambitie: Afstemming en informeren door PFAS-coördinatoren met de verschillende regiobestuurders. Bespreken voortgang van acties en impact in Zeeland. Deelnemers: de twee coördinatoren, bestuurders van de provincie Zeeland en de betreffende gemeenten (Hulst, Terneuzen, Sluis, Reimerswaal, Kapelle, Borsele, Vlissingen, Veere), Waterschap, RWS.
- Korte termijn: op 24 mei, betreffende uitslag voedselveiligheid onderzoek. VWS sluit ook aan.
- Frequentie: 1x per 6 weken

4.5 Ambtelijk regionaal overleg

- Ambtelijke versie van bovenstaande, ook GGD is hierbij aanwezig

4.6 Ambtelijk overleg Zeeland-Ministerie-RWS-ZD

- Ambitie: Elkaar informeren en op de hoogte houden van de lopende acties en ontwikkelingen binnen het PFAS-dossier, coördinatoren ondersteunen, afstemming met Vlaanderen bespreken. Een gezamenlijk beeld creëren en daarmee ook gezamenlijke coördinatie bevorderen.
- Korte termijn: in het komende half jaar wordt gekomen tot een gezamenlijk plan van aanpak met rijksinstanties en Zeeuwse partijen voor de acties die de komende jaren moeten worden uitgevoerd.
- Deelnemers: RWS-ZD, IenW, Provincie Zeeland, coördinatoren sluiten naar wens en beschikbaarheid aan
- Hoogste niveau: Coördinator Rijksoverheid schakelt met HID RWS-ZD.

4.7 Communicatiekanalen

- Inrichten website met daarop planning/uitkomsten (bijvoorbeeld site PFAS Zeeland?)
- Planning en afstemming persmomenten

4.8 Opzet Dashboard PFAS

- Ambitie: Dashboard waarmee ontwikkeling van PFAS in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen inzichtelijk wordt gemaakt voor een geïnteresseerd publiek.
- Korte termijn: Sessie in mei organiseren tussen inhoudelijk betrokkenen, dataspecialisten en dashboardontwikkelaar.
- Deelnemer: RWS-ZD, RWS WV, Provincie Zeeland

4.9 *Werkbezoeken/events*

- 22 april 2022: werkbezoek PFAS-coördinatoren
- 9 mei 2022: werkbezoek minister Harbers
- 13 juni 2022: expertbijeenkomst – start reductiedoelstelling ISC